

Мирослављево јеванђеље, најзначајнији и најлепши српски рукописни споменик, проглашен је за „дјело писано хрватском ћирилицом и старославенским језиком хрватске редакције”!

То је обзнањено на међународном научном скупу „Хрватска ћирилична баштина”, одржаном крајем прошлог месеца у Загребу, под окриљем Хрватске академије знаности и умјетности, а поводом петстоте годишњице ћириличног „Дубровачког молитвеника”, штампаног у Венецији 1512. године. Ово клептоманско откриће промовисао је један од учесника скупа, Кристијан Кухар са загребачког Старославенског института.

Већ две деценије хрватски језикословци и историчари средњовековља присвајају овај култни српски спис настао под покровитељством Немањиног брата, хумског кнеза Мирослава. Један од њих, Милко Брковић, историчар из Завода за повијесне знаности ХАЗУ и професор Мостарског свеучилишта, тврди да је језик Мирослављевог јеванђеља „хрватска редакција старославенских глагољских књига”.

Међутим, својатање чувеног јеванђеља само је сегмент хрватских аспирација на читаво средњовековно српско културно наслеђе у Босни, Херцеговини и Далмацији.

„Ова хрватска чежња континуирана је на аустријску културну политику у Босни и Херцеговини”, сматра археолог Ђорђе Јанковић, професор на Академији за конзервацију и рестаурацију СПЦ. Један од кључних потеза у стварању „босанске” нације и културе било је преименовање историјског босанско-херцеговачког и приморског (далматинског) писма, ћирилице, у „босанчицу”. За надгробне споменике, мраморове, скован је дотад непознати термин „стећци”. Тако су ћирилични натписи на мрамору постали епитафи писани „босанчицом на стећцима”.

А од деведесетих година прошлог века хрватски аутори замењују термин босанчица изразом „хрватска ћирилица“.

Овај, пре свега ментални, страховити заокрет у односу према омраженој ћирилици, пред широм публиком настоји се оправдати на прилично духовите начине. Тако се истиче супремација „трописмене“ хрватске културе (латиничне, глагољичне и ћириличне) над другим европским националним, „једнописменим“ културним корпусима. А хрватски аутор Винко Грубишић, смело и искрено тумачи да је разлог хрватског отпора према ћирилици „страх од препознавања себе у другима“.

Даље, амбициозни хрватски иноватори морали су се одрећи теза великих имена српскохрватске лингвистике, католика, Ватрослава Јагића и Милана Решетара. Јагић је установио да средњовековни глагољички корпус припада хрватској филологији, а ћирилични српској, а Решетар је објаснио откуд разлике у српској ћирилици западно и источно од Дрине.

Дубровчанин Милан Решетар је утврдио да тип српске ћирилице који је назван босанчицом потиче с двора краља Драгутина Немањића, односно да је реч о брзописној ћирилици. Користила се за исписивање повеља, посветних натписа и епитафа на мраморју, а одликују је лигатуре (спајање слова) и скраћивање речи што је обележавано титлама (знацима за испуштена слова).

Хрватски жал за Мирослављевим јеванђељем лако је разумљив кад се има у виду да су многи најстарији српски ћирилични артефакти похрањени по хрватским збиркама и музејима.

Такав је случај с Поваљским прагом (12. век) који се налази у сплитском Музеју хрватских археолошких споменика или с Хумачком плочом, такође из 12. века, која је 1867. године била узидана у зграду фрањевачког самостана у Хумцу код Љубушког, а данас се налази у музејској збирци овог самостана. Оба поменута епиграфа описана су у четвртом издању књиге Бранкице Чигоје

„Најстарији српски ћирилски натписи“, објављене пре четири године у Београду.

На наше питање зашто академска заједница Србије прећуткује ове и сличне провокације које стижу из Хрватске, наш саговорник, професор Јанковић, одговара: „Не постоје одговарајући академски изрази којима би изразио своје мишљење о овдашњој академској заједници”.

Илустративан пример хрватског присвајања ћириличних споменика је ћирилични натпис уклесан у камену, нађен 2003. године на локалитету Подворнице у Лиштанима код Ливна. Археолошким захватом на локалном гробљу откривена је плоча са следећим, мајсторски урезаним текстом:

„Овде лежи поп Тјеходраг који је имао пет синова и сви су убијени у истој години”.

Хрватска ауторска тројка, тумачи налаза, датирали су овај епиграф у 12. век и утврдили су да је реч о хрватском „попу глагољашу”. Будући да је већ тада католичким свештеницима била строго забрањена женидба, поменута тројка извела је мисаони дриблинг: „Као нелатински свећеник могао је имати дјецу са законитом супругом на ваљан, али не и на допуштени начин”.

Међутим, како објаснити да католички „нелатински” свештеник (који се не користи латиницом већ глагољицом) има епитаф исписан ћирилицом? И ту је нађен солмонски излаз из ребуса: попу Тјеходрагу ћирилица је служила за „свакодневну употребу”!

Милан Четник

(Политика)